

بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های ارتباطی زوجین در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن با بخشش در خانواده در زنان متأهل

رضا چالمه*^۱، فاطمه عبدالهی^۲، ساناز باقری^۳

۱. دکتری روانشناسی تربیتی دانشگاه شیراز. (نویسنده مسئول)

rezachalmeh@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی موسسه آموزش عالی فاطمیه س شیراز.

fatemehabdolahi231372@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی موسسه آموزش عالی فاطمیه س شیراز.

sanazb6631@gmail.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۰/۱۰/۲۳]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۰/۷/۳۰]

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های ارتباطی زوجین در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن با بخشش در خانواده در زنان متأهل بود. این پژوهش از نوع پژوهش‌های توصیفی-همبستگی مبتنی بر تحلیل مسیر بود. جامعه آماری شامل تمامی زنان متأهل شهر شیراز بودند. نمونه این جامعه آماری به روش نمونه‌گیری در دسترس، ۲۰۲ نفر انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه‌های سبک‌های دل‌بستگی (بارتولومئو و هوروتیز، ۱۹۹۱)، سبک‌های ارتباطی زوجین (مبلر-نانالی و اکمن، ۲۰۰۶) و بخشش در خانواده (پولارد و همکاران، ۱۹۹۸) بود. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان‌دهنده آن است که سبک‌های دل‌بستگی پیش‌بین مستقیم و معنی‌دار بخشش در خانواده بودند. همچنین سبک‌های ارتباطی زوجین نیز توانست بخشش در خانواده را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی کند. علاوه بر این سبک‌های دل‌بستگی نیز پیش‌بین معنی‌دار سبک ارتباطی زوجین بود. در نهایت نتایج بیانگر این بود که سبک‌های ارتباطی زوجین توانست در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و بخشش در خانواده نقش واسطه‌ای ایفا نماید. نتایج حاصل نشان‌دهنده آن است که سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن و سبک‌های ارتباطی زوجین از جمله متغیرهای تأثیرگذار بر بخشش در خانواده می‌باشند و لازم است مورد توجه کارشناسان و متخصصان حوزه خانواده قرار گیرند.

واژگان کلیدی: سبک‌های ارتباطی زوجین، سبک دل‌بستگی ایمن، سبک دل‌بستگی نایمن، بخشش در خانواده، زنان متأهل.

۱- مقدمه

یکی از محدود واقعیت‌های مسلم زندگی بشر این است که نمی‌توان انسانی را یافت که هرگز احساس آزرده‌گی، سرخورده‌گی، مورد خیانت واقع شدن، نومیدی و ظلم یا بی‌عدالتی را از سوی انسانی دیگر تجربه نکرده باشد. در چنین مواردی احساسات منفی مانند خشم، رنجش، نومیدی و یاس امری عادی است و وجود انگیزه برای اجتناب از منبع آزار یا میل به جبران و انتقام نیز عادی است. واکنش انسان در برخورد با رنجش به سه صورت، اجتناب، انتقام و بخشش^۱ نمایان می‌شود (McCullough & Witvliet, 2002). بخشش به زوجها برای مقابله با مشکلات موجود و پیشگیری از بروز آن‌ها در آینده کمک می‌کند (Mikulincer & Shaver, 2005). بخشش، یکی از محورهای اصلی روان‌شناسی مثبت‌نگر است که با ایجاد تعادل در زندگی فردی و اجتماعی، روابط میان فردی و بین فردی را تحت تأثیر قرار می‌دهد و موجب رفتارهای بین شخصی بهتر، زندگی خانوادگی بهتر، روابط اجتماعی گسترده و ارضاکنده‌تر می‌شود و به همین جهت، عوامل تقویت‌کننده و تهدیدکننده آن همواره مورد بررسی بوده است (Hirschberger, Florian & Mikulincer, 2003). بخشش در موقعیت‌هایی که تعهدات زناشویی یا استانداردهای رابطه زیر پا گذاشته می‌شود، اهمیت دارد. افزون بر این، در خانواده‌درمانی بافتی^۲، باور بر این است که بخشش هنگامی ضرورت دارد که اشتباه‌ها، اصول اخلاقی ارتباطی همسران و حس عدالت در ازدواج را نقض کنند (Yaben, 2017). پژوهشی که شلدون، گیلپرئیس پتی و آدامز لسللی^۳ (۲۰۱۴) با هدف بررسی رابطه بین گرایش به بخشش، ارتباط بخشش و رضایت از روابط در زوج‌های متأهل و عاشق انجام دادند، بیان داشتند که بین استراتژی بخشش و رضایت از روابط رابطه معنی‌داری وجود دارد و هم‌چنین بین گرایش به بخشش با رضایت کلی در رابطه، رابطه معنی‌داری وجود داشت.

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

می‌توان بیان داشت که مشکل اصلی خانواده‌ها میزان ارتباطی است که اعضای آن‌ها با هم برقرار کرده و مطابق با آن به حل مشکلات موجود می‌پردازند و بنیان اصلی خانواده را حفظ یا متلاشی می‌کنند (Worthington, 2004). ارتباط مبتنی بر الگوهای قابل قبول در اعضای خانواده و مخصوص زوجین می‌تواند مسیر درست را برای آن‌ها مشخص کرده و تشخیص مسیر درست، حل مسائل و مشکلات را ساده‌تر می‌کند. ارتباط مناسب در زوجین براساس الگوهای موجود، بنیان خانواده را محکم‌تر کرده و میزان سلامتی اعضای خانواده را بالاتر برده و با ایجاد رضایت در روابط زناشویی، تعادل را در خانواده ایجاد می‌کند (Worthington, 2004). طرز برقراری ارتباط با همسر در درک بهتر از هم و پیش‌بینی الگوهای رفتاری و ارتباطی آن‌ها بسیار مؤثر است؛ به‌ویژه در زمان حل و فصل مشکلات و چالش‌های روزمره‌ای که پیش روی اکثر زوج‌ها قرار می‌گیرد (Behrens, et, al., 1990). بنابراین الگوهای ارتباطی^۴، شخصیت^۵، یادگیری^۶، اعتمادبه‌نفس^۷، قدرت انتخاب^۸ و تصمیم‌گیری منطقی^۹ افراد خانواده را تحت تأثیر قرار می‌دهد و یکی از ریشه‌های اصلی مشکلات مختلف خانواده‌ها است (جاویدی، سلیمانی، احمدی، صمدزاده، ۱۳۹۲).

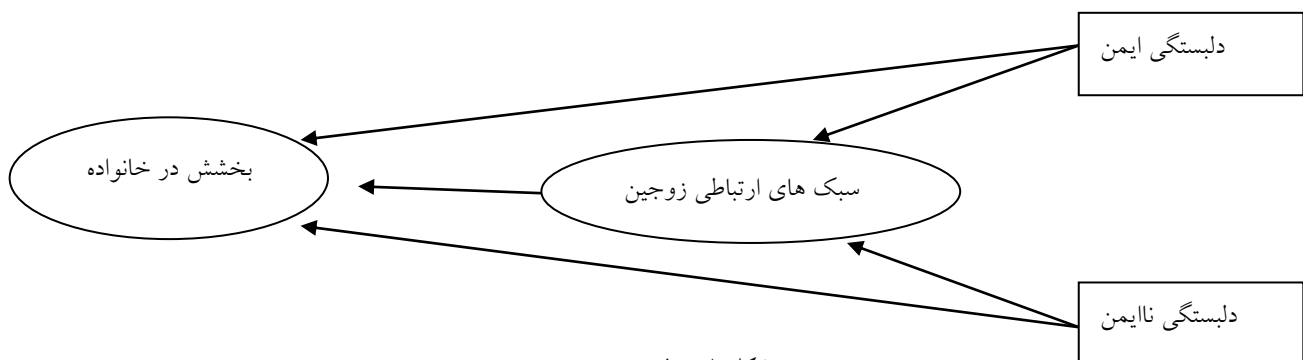
برخی از پژوهشگران بر این باورند که مشکلات زناشویی در سبک‌های دل‌بستگی زوجها ریشه دارند (عشقی، ۱۳۹۶). از طرفی خانواده امروزی حاصل اتفاقات گذشته خویش است، در همین راستا یکی از بانفوذترین دیدگاه‌ها در این زمینه نظریه سبک‌های

- 1- forgiveness
- 2- Contextual family Therapy
- 3- Sheldon, Gilchrist-Petty, & Lessley
- 4- Communication patterns
- 5- Personality
- 6- learning
- 7- Self confidence
- 8- The power of choice
- 9- Rational decision making

دل‌بستگی، جان بالبی^۱ است (بشارت، ۱۳۸۵). دل‌بستگی عبارت است از پیوندهای عاطفی عمیق که فرد با افراد خاص در زندگی خود خود برقرار می‌کند، طوری که باعث می‌شود وقتی با آن‌ها تعامل می‌کند احساس نشاط و شغف کرده و به هنگام استرس از اینکه آن‌ها را در کنار خود دارد، احساس آرامش کند (برک، ۲۰۰۷). هازان و شیور^۲ (۱۹۸۷) تئوری دل‌بستگی را به‌عنوان پایه‌ی ساختار درک عشق بزرگ‌سالی به کار بردند. آن‌ها عشق رمانتیک یا رابطه دو نفره را به‌عنوان فرآیند دل‌بستگی تعریف کردند که از همان فرآیند تکاملی و پیامدهای فردی در دل‌بستگی نوزاد - والد پیروی می‌کند. موفقیت و شکست در رابطه‌ی زناشویی را می‌توان از راه متغیر سبک دل‌بستگی پیش‌بینی کرد (هازان و شیور، ۱۹۸۷؛ خدابخشی و منصوری، ۱۳۹۲).

اراسلان کاپان^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی بیان داشت که نقش واسطه‌ای تاب‌آوری روانی بین دل‌بستگی ایمن و بخشش رابطه معنادار وجود دارد. به‌علاوه سسا، داریکو، پوگی و لئون^۴ (۲۰۲۰) در پژوهشی بیان داشتند که سبک دل‌بستگی بر سبک‌های ارتباطی تأثیر می‌گذارد.

با توجه به آنچه بیان شد و اینکه تاکنون روابط این متغیرها در قالب مدل علی موردبررسی قرار نگرفته است. این پژوهش به دنبال بررسی روابط بین سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن، الگوهای ارتباطی زوجین و بخشش در خانواده در زنان متأهل در قالب یک مدل علی است. با توجه به آنچه بیان شد مسئله پژوهش این است که سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن هم به‌طور مستقیم و هم با واسطه الگوهای ارتباطی زوجین می‌توانند بخشش در خانواده را در زنان متأهل پیش‌بینی می‌کنند؟

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

۳- روش‌شناسی

طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی-توصیفی می‌باشد. با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۲۳۰ نفر از زنان متأهل شهر شیراز انتخاب شدند. ملاک‌های ورود شامل ۱- عدم مشکلات روانی و سابقه بیماری بنابر گزارش خود آزمودنی ۲- گذشت حداقل ۲ سال از زندگی مشترک و ملاک‌های خروج شامل ۱- یکی از زوجین معلول یا دارای اختلالات روانی باشند ۲- مدت زمان زندگی مشترک کم‌تر از ۲ سال ۳- پاسخ ناقص به ابزارهای پژوهش موجب شد تعداد ۲۸ پرسشنامه که به‌صورت ناقص تکمیل شده بود از شرکت در پژوهش حذف شدند. درنهایت تعداد شرکت‌کنندگان به ۲۰۲ نفر با میانگین سنی ۳۸ سال کاهش یافت.

1- John Balby

2- Hazan & Shaver

3- Eraslan Capan

4- Sessa, D'Errico, Poggi, & Leone

ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه بخشش در خانواده (پولارد و همکاران، ۱۹۸۸)، پرسشنامه سبک‌های دل‌بستگی (بارتولومئو و هوروتیز، ۱۹۹۱)، پرسشنامه‌ی کیفیت ارتباطی زوجین (مبلر-نانالی و اکمن، ۲۰۰۶) بود.

۳-۱- ابزار کیفیت ارتباطی زوجین

این پرسشنامه براساس چارچوب نظری مبلر و همکاران^۱ (۲۰۰۶) ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۳۳ گویه بوده و هدف آن ارزیابی میزان کیفیت ارتباط زوجین از ابعاد توجه به خود، توجه به همسر، برنامه‌ریزی برای حل مشکلات و سبک‌های ارتباطی است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت بود که امتیاز مربوط به هر گویه از اصلاً تا بسیار زیاد نمره‌گذاری می‌شود. البته این شیوه نمره‌گذاری در مورد سؤالات شماره معکوس شده است. حداقل امتیاز ممکن ۰ و حداکثر ۱۶۵ خواهد بود. سؤالات معکوس شامل ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹ بودند. ضریب پایایی این پرسشنامه در پژوهش خوشکام (۲۰۰۸) مورد بررسی قرار گرفت که مقدار آلفای کرونباخ برای آن ۰/۹۰ به دست آمد که حاکی از پایایی عالی این ابزار است. روایی این پرسشنامه در پژوهش صمدزاده، شعیری و جاویدی (۲۰۱۳) ۰/۹۵ بود. در پژوهش حاضر پایایی با روش آلفای کرونباخ کیفیت ارتباطی زوجین ۰/۸۱ بود و در ابعاد توجه به خود، ۰/۷۳، توجه به همسر، ۰/۶۹، برنامه‌ریزی برای حل مشکلات، ۰/۷۱ و سبک‌های ارتباطی ۰/۷۵ بود.

۳-۲- ابزار سبک‌های دل‌بستگی

این پرسشنامه توسط بارتولومئو و هوروتیز^۲ در سال (۱۹۹۱) طراحی شده است. این پرسشنامه دارای ۲۴ گویه و چهار مؤلفه می‌باشد که با یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) و هر ماده دارای ارزش بین ۱ تا ۵ است. این پرسشنامه دارای ۴ مؤلفه دل‌بستگی ایمن (سؤال ۱ تا ۶)؛ دل‌بستگی اشتغالی (سؤال ۷ تا ۱۲)؛ دل‌بستگی ترسان (سؤال ۱۳ تا ۱۸) و سبک دل‌بستگی انفصالی (سؤال ۱۹ تا ۲۴). سؤالات ۲، ۸ و ۱۸ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهش بیگدلی و احدی (۱۳۹۲) روایی پرسشنامه توسط اساتید و متخصصان این حوزه تأیید شده است. در پژوهش بیگدلی و همکاران (۱۳۹۲) پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰ به دست آمده است. در پژوهش حاضر پایایی به روش آلفای کرونباخ سبک دل‌بستگی ۰/۶۹ و ابعاد دل‌بستگی ایمن ۰/۷۲، دل‌بستگی اشتغالی ۰/۷۵، دل‌بستگی ترسان ۰/۷۹ و سبک دل‌بستگی انفصالی ۰/۶۸ بود.

۳-۳- ابزار بخشش

برای بررسی میزان بخشش در بین زوجین از مقیاس سنجش بخشش در خانواده استفاده شد. این مقیاس در سال ۱۹۹۸ توسط پولارد^۳ و همکارانش برای یافتن میزان بخشش در خانواده‌ها و نیز ابعاد بخشش طراحی و ساخته شد. پرسشنامه شامل دو قسمت می‌باشد یک قسمت مربوط به خانواده اصلی (نسل اول) و قسمت دیگر مربوط به خانواده هسته‌ای یا نسل دوم (زوجین) می‌شود. فرم اصلی مقیاس شامل ۴۰ عبارت است. عبارت‌ها در مورد وضعیت رنجش‌ها و دلخوری‌ها و همچنین بخشش و گذشت در بین اعضای خانواده می‌باشد. پاسخ هر عبارت شامل یک طیف چهار درجه‌ای «تقریباً همیشه این طور است»، «اغلب اوقات همین طور است»، «به ندرت این طور است»، «اصلاً این طور نیست» می‌شود. پاسخ هر عبارت شامل یک طیف ۴ درجه‌ای است که در برخی گزینه‌ها حالت معکوس است. سؤالات ۳-۴-۶-۱۰-۱۲-۱۳-۱۵-۱۶-۱۷-۲۳-۲۴-۲۷-۳۰-۳۲-۳۳-۳۶-۳۹ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. روایی این پرسشنامه توسط سیف بهاری (۱۳۸۰) در جامعه ایرانی با تأکید بر ضریب اعتبار، ضریب عاملی، ضریب تمییز،

1- Mobler, et al.

2- Bartholomew and Horotiz.

3- Pollard

ضریب همبستگی، رگرسیون خطی آزمون آماری به دست آمد. علاوه بر این سیف بهاری (۱۳۸۰) پایایی آن ۰/۸۵ برآورد کردند. پایایی مربوط به قسمت خانواده ۰/۸۴ قسمت مربوط به زوجین ۰/۸۵ می‌باشد. در پژوهش حاضر از پرسشنامه بخشش در خانواده استفاده شد که پایایی این پرسشنامه ۰/۷۸ و برای ابعاد درک واقع‌بینانه ۰/۷۲، تصدیق خطا ۰/۶۹، جبران عمل ۰/۷۰، دلجویی، ۰/۷۳ و احساس بهبودی ۰/۷۱ بود.

۴- یافته‌ها

جهت تحلیل داده‌ها ویژگی‌های توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی در جدول شماره ۱ آورده شده است.

جدول ۱- میانگین، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

شاخص‌های آماری				متغیرها
میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	
۵۸/۲۳	۷/۵۷۷	-۰/۵۹۰	۱/۶۱۹	بخشش در خانواده
۱۱/۱۷	۲/۳۸۸	-۰/۰۷۵	-۰/۰۷۱	درک واقع‌بینانه
۱۲/۵۸	۲/۲۹۱	-۰/۳۶۹	-۰/۲۳۸	تصدیق خطا
۱۰/۰۱	۲/۵۱۲	۰/۱۷۸	-۰/۱۸۰	جبران عمل
۱۲/۶۶	۲/۴۳۴	-۱/۰۱۱	۱/۲۲۵	دلجویی
۱۲/۱۶	۲/۱۲۷	-۰/۳۳۸	-۰/۱۰۱	احساس بهبودی
۲۴/۰۱	۵/۷۹۹	-۰/۹۷۱	۰/۲۹۲	سبک‌های دل‌بستگی ایمن
۱۳/۵۳	۵/۹۳۵	۰/۶۵۴	-۰/۳۸۳	دل‌بستگی دل‌بستگی اشتغالی
۱۳/۹۶	۶/۶۹۴	۰/۹۹۴	۰/۲۵۴	دل‌بستگی دل‌بستگی ترسان
۱۹/۰۹	۶/۰۴۳	-۰/۱۸۷	-۰/۴۰۴	دل‌بستگی دل‌بستگی انفصالی
۱۶/۷۵	۵/۱۴۹	-۰/۷۱۲	۰/۱۶۸	سبک‌های توجه به خود
۲۳/۸۶	۸/۴۰۹	-۰/۵۹۸	-۰/۵۸۳	ارتباطی زوجین توجه به همسر
۲۱/۴۲	۵/۸۴۲	-۰/۹۵۳	۰/۵۵۰	برنامه‌ریزی برای حل مشکلات
۶۱/۳۸	۱۳/۲۷۱	-۱/۲۲۸	۱/۰۴۹	ارتباطات زوجین

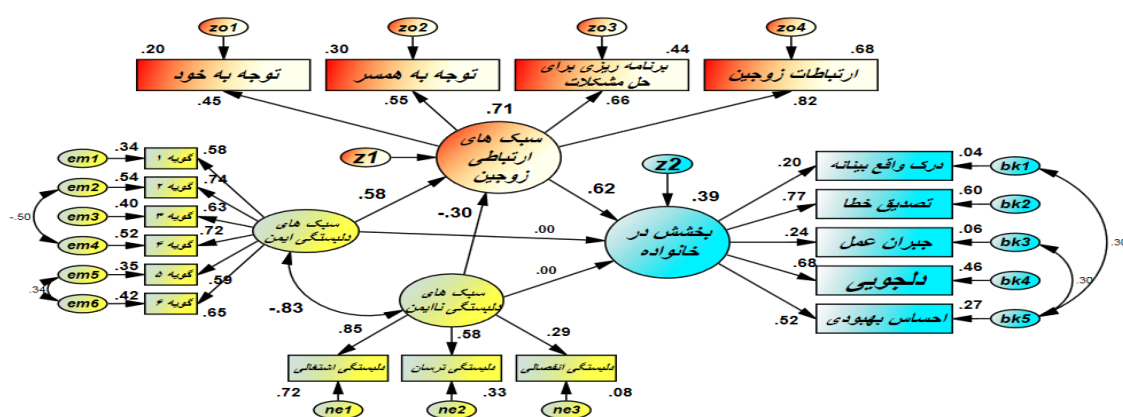
جدول ۲- ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

	۱	۲	۳	۴	۵
۱. بخشش در خانواده	۱				
۲. ارتباط زوجین	** ۰/۲۷	۱			
۳. دل‌بستگی ایمن	** ۰/۲۹	** ۰/۵۱	۱		
۴. دل‌بستگی اشتغالی	** -۰/۲۸	** -۰/۵۸۳	** -۰/۵۲۴	۱	
۵. دل‌بستگی ترسان	-۰/۰۴	** -۰/۴۰	** -۰/۳۳	** ۰/۴۹	۱
۶. دل‌بستگی انفصالی	** -۰/۲۲	** -۰/۲۰	** -۰/۱۸	** -۰/۲۲	** ۰/۲۱

** P < ۰/۰۱

مندرجات جدول ۲ نشان می‌دهد که بین سبک‌های ارتباطی زوجین و بخشش در خانواده ارتباط معناداری مثبت و مستقیم وجود داشت. همچنین بین سبک‌های دل‌بستگی (به جزء سبک دل‌بستگی ترسان) و بخشش در خانواده ارتباط معناداری مشاهده شد؛ به این صورت که بین سبک دل‌بستگی ایمن با بخشش در خانواده رابطه معناداری مثبت و معنی‌دار و بین دو بُعد سبک دل‌بستگی اشتغالی و انفصالی با بخشش در خانواده رابطه معنادار منفی وجود داشت.

در پژوهش حاضر به منظور آزمون مدل پژوهش و بررسی روابط مفروض در آن از روش تحلیل مسیر استفاده شد. در شکل ۲ مدل نهایی پژوهش، ضرایب استاندارد مدل نهایی رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و بخشش در خانواده با نقش میانجی سبک‌های ارتباطی زوجین، آورده شده است.

شکل ۲- مدل نهایی پژوهش

بر اساس شکل ۲، ۳۹ درصد از واریانس بخشش در خانواده توسط مدل پژوهش تبیین می‌شود. همچنین جدول شماره ۳ مقادیر به‌دست‌آمده شاخص‌های برازش مدل را نشان می‌دهد که مشاهده می‌شود اکثر شاخص‌ها در حد مطلوب و قابل قبول قرار دارند و نتیجه می‌شود که مدل ساختاری متغیرهای پژوهش جهت تحلیل و برآورد فرضیات مطلوب و مناسب می‌باشد.

جدول ۳- شاخص‌های برازش مدل اصلی پژوهش

شاخص‌ها	دامنه مورد قبول	مدل اولیه	مدل اصلاحی	نتیجه برازش
مجذور خی	CMIN (X ²)	۳۲۰/۰۱	۲۳۵/۱۸	-
درجه آزادی	DF	۱۲۹	۱۲۷	-
سطح معناداری مدل	P > 0.05	۰/۰۰	۰/۰۰	تأیید مدل
خی دو بر درجه آزادی	X ² /DF < 5	۲/۴۸	۱/۸۵	تأیید مدل
شاخص نیکویی برازش	GFI > 0.80	۰/۸۴	۰/۸۸	تأیید مدل
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	AGFI > 0.80	۰/۷۹	۰/۸۳	تأیید مدل
شاخص برازندگی فزاینده	IFI > 0.90	۰/۸۴	۰/۹۰	تأیید مدل
شاخص برازندگی تطبیقی	CFI > 0.90	۰/۸۴	۰/۹۰	تأیید مدل
خطای ریشه مجذور میانگین تقریب	RMSEA < 0.10	۰/۰۸	۰/۰۶	تأیید مدل

بر اساس جدول فوق، چنانچه شاخص خی دو بر درجه آزادی کمتر از ۲ باشد برازندگی عالی، چنانچه بین ۲ تا ۵ باشد برازندگی خوب و چنانچه بزرگ‌تر از ۵ باشد، برازندگی ضعیف و غیرقابل قبول است. وقتی شاخص AGFI برابر ۰/۸۵ یا بیشتر باشد برازش قابل قبول است و مقادیر نزدیک به ۰/۹۵ یک برازش خوب را نشان می‌دهد. هر چه شاخص‌های GFI، CFI، JFI، NFI به ۱ نزدیک‌تر باشند، برازش مدل بهتر است. اگر مقدار شاخص RAMSEA بالاتر از ۰/۱۰ باشد برازش مدل ضعیف، بین ۰/۰۸ تا ۰/۱۰ برازش مدل متوسط، بین ۰/۰۵ تا ۰/۰۸ برازش مدل مناسب و کمتر از ۰/۰۵ باشد برازش مدل عالی است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، مرور دقیق شاخص‌های نیکویی برازش الگوی ساختاری نشان می‌دهد که الگوی ساختاری از برازش خوبی برخوردار است.

در جدول ۴ اثرات مستقیم و در جدول ۵ اثرات غیرمستقیم متغیرهای پژوهش آورده شده است که در قسمت فرضیه‌ها توضیح داده می‌شوند.

جدول ۴- اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش

اثرات مستقیم متغیرها برهم		برآورد غیراستاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معنادار	برآورد استاندارد
سبک دل‌بستگی ایمن	<---	سبک‌های ارتباطی زوجین	۱/۶۱۸	۰/۵۲۲	۳/۱۰۰	۰/۵۷۸
سبک‌های دل‌بستگی نایمن	<---	سبک‌های ارتباطی زوجین	-۰/۳۹۳	۰/۲۴۲	-۱/۶۲۳	-۰/۳۰۱
سبک‌های ارتباطی زوجین	<---	بخشش در خانواده	۰/۱۲۷	۰/۰۵۸	۲/۲۰۲	۰/۶۲۴
سبک‌های دل‌بستگی ایمن	<---	بخشش در خانواده	۰/۰۰۰	-	-	۰/۰۰۰
سبک‌های دل‌بستگی نایمن	<---	بخشش در خانواده	۰/۰۰۰	-	-	۰/۰۰۰
سبک‌های دل‌بستگی ایمن	<---	سبک‌های دل‌بستگی نایمن	-۱/۱۸۴	۰/۳۵۲	-۳/۳۶۴	-۰/۸۲۸

جدول ۵- اثرات غیرمستقیم متغیرهای پژوهش

اثرات غیرمستقیم سبک‌های دل‌بستگی بر بخشش در خانواده با واسطه سبک ارتباطی زوجین		اثرات غیرمستقیم		با فاصله اطمینان ۹۵٪		سطح معناداری
		کران پایین	کران بالا			
سبک دل‌بستگی نایمن	سبک ارتباطی زوجین	-۰/۱۸۸	-۰/۵۲۸	۰/۰۳۵	۰/۰۷۱	
سبک دل‌بستگی ایمن	سبک ارتباطی زوجین	۰/۳۶۱	۰/۰۴۳	۰/۵۹۱	۰/۰۳۷	

بر اساس مندرجات جداول فوق، بین دو متغیر سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن با بخشش در خانواده رابطه غیرمستقیم (با واسطه سبک‌های ارتباطی زوجین) وجود دارد؛ بنابراین، فقط اثر غیرمستقیم سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن بر بخشش در خانواده معنادار هست، از این رو در مدل پژوهش، میانجی‌گری (میانجی‌گری سبک‌های ارتباطی زوجین)، کلی است. از آنجاکه بین سبک‌های دل‌بستگی ایمن (معنادار) و نایمن (غیر معنادار) با سبک‌های ارتباطی زوجین و بین سبک‌های ارتباطی زوجین با بخشش در خانواده رابطه

معناداری وجود دارد، در نهایت می‌توان گفت که سبک‌های ارتباطی زوجین در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن با بخشش در خانواده نقش واسطه‌ای مؤثری دارند.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات بیانگر این مطلب بود که سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن پیش‌بین معنی‌دار بخشش در خانواده نبودند؛ اما بررسی ضرایب همبستگی (جدول ۱) بیانگر این بودند که سبک دل‌بستگی ایمن با بخشش در خانواده رابطه مستقیم و معنی‌دار و سبک‌های دل‌بستگی نایمن نیز با بخشش در خانواده رابطه منفی و معنی‌دار بودند؛ که با یافته‌های پژوهش احمدی و فاطمی و عقدا (۱۳۹۸) همسو می‌باشد، نتایج پژوهش آنان نشان داد که سبک‌های دل‌بستگی علاوه بر اثر مستقیم بر رضایت زناشویی به‌طور غیرمستقیم و از طریق نقش میانجیگری عامل بخشش و همدلی بر رضایت زناشویی اثر دارند. در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان گفت بخشش و همدلی از جمله فرآیندهای مهمی هستند که چه به‌طور مستقیم و چه غیرمستقیم از راه کاهش تأثیر منفی عواملی مانند سبک‌های دل‌بستگی نایمن، سبب افزایش رضایت زناشویی می‌شوند. در نتیجه، لازم است تا جهت افزایش کیفیت روابط بین همسران، ضمن توجه به نوع سبک دل‌بستگی آن‌ها، به تقویت بخش‌بندی و همدلی بین آن‌ها پرداخت.

به‌علاوه نتایج تحلیل یافته‌ها بیانگر این بود که سبک ارتباطی زوجین پیش‌بین مستقیم و معنی‌دار بخشش در خانواده بود. این یافته پژوهش با نتایج تحقیقات آخوندی، مرادی‌نسب، بلورساز مشهدی، احسان‌پورو پورآقایی (۱۳۹۹) همسو می‌باشد. نتایج این پژوهش نشان داد که متغیرهای تنظیم هیجانی دین‌محور مقابل راهبرد خدا به دل‌بستگی بخشودگی زناشویی در زنان دارای تجربه خشونت خانگی رابطه مثبت و معناداری داشت و به‌صورت معناداری توانست از تغییرات مربوط به بخشودگی زناشویی را در زنان دارای تجربه خشونت خانگی پیش‌بینی کند. هم‌چنین با یافته‌های اراسلان کاپان (۲۰۱۸) همسو می‌باشد که در این پژوهش بیان داشته شد که بین دل‌بستگی ایمن و بخشش رابطه معنادار وجود دارد.

در تبیین این یافته پژوهشی باید گفت وقتی در روابط زناشویی مهارت‌های ارتباطی مثبت وجود داشته باشد زوجین از بخشش بجای سایر تعارضات نیز استفاده می‌کنند که می‌تواند از کینه‌توزی‌های زیاد جلوگیری کند. زوجین به‌جای بحث و جدل با گفتگو و صحبت کردن مسائل خود را حل می‌کنند زوج‌هایی که از سبک‌های ارتباطی مثبت در زندگی خود استفاده می‌کنند و در روابط خود با شریک زندگی خود گذشت و بخشش بیشتری دارند برای حل مشکلات خود اطمینان بیشتری از خود نشان می‌دهند و تمایل کمتری به اجتناب دارند و برای کنترل رفتارشان در ارتباطات متقابل از مهارت‌های راهبردی قدرتمندی استفاده می‌کنند.

هم‌چنین نتایج بیانگر این بود که سبک دل‌بستگی ایمن پیش‌بین مستقیم و معنی‌دار سبک‌های ارتباطی زوجین بود، اما سبک‌های دل‌بستگی نایمن نتوانستند سبک‌های ارتباطی زوجین را به‌طور معنی‌داری پیش‌بینی کنند. این یافته پژوهشی با نتایج تحقیقات حسنی مقدم، گنجی، اعرابی و خانی (۱۳۹۸) و سسا و همکاران (۲۰۲۰) همسو بود. حسنی مقدم و همکاران (۱۳۹۸) بیان داشتند که الگوی ارتباطی اجتناب متقابل با نارضایتی زناشویی ارتباط دارد. استفاده زوجین از الگوی اجتناب متقابل^۱ و الگوی توقع/کناره‌گیری^۲ (مخصوصاً هنگامی که زن متوقع و مرد کناره‌گیر باشد) باعث کاهش رضایت زناشویی شده و می‌تواند وقوع طلاق را پیش‌بینی کند. میان الگوی ارتباط سازنده متقابل با رضایت زناشویی رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد و میان الگوهای ارتباطی توقع/کناره‌گیری هر دو جنس و الگوی ارتباطی اجتناب متقابل با رضایت زناشویی رابطه منفی معنی‌داری برقرار است. الگوی ارتباطی سازنده متقابل و الگوی اجتناب متقابل قادر به پیش‌بینی رضایت زناشویی هستند. به‌علاوه سسا و همکاران (۲۰۲۰) بیان داشتند که سبک دل‌بستگی بر

1. Cross-avoidance pattern

2. Expectation/withdrawal pattern

سبک‌های ارتباطی تأثیر می‌گذارد. سخنرانانی که دل‌بستگی اجتنابی بالایی دارند، در هنگام برقراری ارتباط با نمرات کم به گیرنده‌ها، بیشتر از صراحت استفاده می‌کنند.

در تبیین یافته‌ها می‌توان بیان نمود که شکل‌گیری دل‌بستگی نیاز به زمان دارد و همپای توانایی‌های شناختی کودکان عمیق‌تر می‌شود به اعتقاد اریکسون (۱۹۶۳) ایجاد حس اعتماد به مراقبان نقش مهمی در رشد کودک دارد چون مبنای رفع دیگر بحران‌های روانی و اجتماعی خواهد شد. بشارت (۲۰۱۱) دل‌بستگی بزرگسال را گرایش پایدار شخص، تلاش ویژه برای دستیابی یا حفظ هم‌جواری با یک شخص یا چند شخص خاص می‌داند که توانایی فراهم آوردن سلامت و امنیت جسمی روانی وی را دارا هستند.

به‌علاوه نتایج حاصل از تحلیل یافته‌ها بیانگر این بود که سبک‌های ارتباطی زوجین در رابطه بین سبک دل‌بستگی ایمن و بخشش در خانواده توانست نقش واسطه‌ای ایفا کند اما در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی نایمن و بخشش در خانواده واسطه نبود. پژوهشی که نقش واسطه‌ای را نشان داده باشد پیدا نشد اما همان‌گونه که در قسمت‌های قبلی هم بیان شد روابط دوه‌دو بین متغیرهای پژوهش وجود داشت. لذا این یافته پژوهشی با نتایج تحقیقات ناگرا، لین و آپدگرو^۱ (۲۰۱۶) همسو می‌باشد آنان در پژوهشی با عنوان چه چیزی شکافی بین خودآزاری و خودکشی دارد؟ نقش بخشش، مقاومت و دل‌بستگی، بیان داشتند که مقابله و حمایت از احساسات به دنبال ارزیابی شخصی و خودبخشی منفی با خودکشی در شرکت‌کنندگان با سابقه خودآزاری ارتباط داشت.

در تبیین یافته‌ها باید گفت که دل‌بستگی یک الگوی رفتاری خاص است که در اکثر جوامع برای رشد شخصیت سالم اهمیت حیاتی دارد وقتی نگاره دل‌بستگی در دسترس و پاسخ‌ده باشد سبک دل‌بستگی ایمن به دست می‌آید و شناخت‌های مثبت شکل می‌گیرد. بزرگسالان دارای سبک دل‌بستگی نایمن اغلب در مورد ارزش خودشان به‌عنوان یک همسر شک دارند و خودشان را برای فقدان پاسخ‌گری همسرشان سرزنش می‌کنند. باید گفت که افراد با سبک دل‌بستگی ایمن، تعارض کمتر، رضایت و ثبات بیشتر و دوره‌های طولانی‌تری در روابط عاشقانه خود تجربه می‌کند و افراد با سبک‌های دل‌بستگی نایمن تعارض بیشتر، رضایت و ثبات کمتر و دوره‌های کوتاه‌تری در روابط عاشقانه خود تجربه می‌کنند.

محدودیت‌های پژوهش حاضر این بود که نمونه پژوهش حاضر از زنان متأهل شهر شیراز بود بنابراین در تعمیم یافته‌ها باید دقت کافی شود. هم‌چنین استفاده از پرسشنامه‌های خودگزارشی، عدم استنباط علی و استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس نیز از محدودیت‌های پژوهش حاضر بود.

در نهایت پیشنهاد می‌شود از آنجاکه با بخشش در خانواده فرد به سمت کنترل بیشتر زندگی حرکت کرده و احساسات منفی کم‌تری پیدا می‌نماید از این‌رو آموزش بخشش در دستور کار مراکز مشاوره قبل از ازدواج صورت گیرد. هم‌چنین شناسایی سبک‌های دل‌بستگی نایمن زوجین و اصلاح سبک‌های دل‌بستگی آن‌ها از طریق مراکز مشاوره حائز اهمیت است. پیشنهاد می‌شود که درمانگران و مشاوران ازدواج با توجه به تأیید فرضیه این پژوهش با عنوان پیش‌بینی بخشش در خانواده بر اساس سبک‌های ارتباطی زوجین به آموزش سبک‌های ارتباطی در سطح تخصصی جهت تفاهم هر بیشتر بین زوجین و کاهش هر چه بیشتر احتمال آسیب به ساختار خانواده اقدام کنند.

۵- تقدیر و تشکر

از همه افرادی که در سرانجام رساندن این پژوهش ما را یاری نمودند، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

۶- منابع

- ۱- احمدی، ا.، فاطمی، ز.، و عقدا، ن. (۱۳۹۸). رابطه‌ی سبک‌های دل‌بستگی و رضایت زناشویی با میانجی‌گری بخشش و همدلی: بررسی یک مدل. *مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد*، ۴(۱)، ۶۲-۶۸.
- ۲- آخوندی، م.، مرادی‌نسب، م.، بلورساز مشهدی، ه.، احسان‌پور، ف.، و پورآقایی، س. (۱۳۹۹). پیش‌بینی بخشودگی زناشویی بر اساس تنظیم هیجان، دل‌بستگی به خدا و راهبرد مقابله‌ی دین‌محور در زنان دارای تجربه‌ی خشونت خانوادگی. *پژوهش در دین و سلامت*، ۶(۲)، ۱۱۵-۱۱۸.
- ۳- برک، ال. ای. (۲۰۰۷). روان‌شناسی رشد (از لقاح تا کودکی). ترجمه سید محمدی، ی. (۱۳۸۷). انتشارات ارسباران. تهران.
- ۴- بشارت، م. ع. (۱۳۸۵). تبیین اختلال‌های شخصیت بر اساس نظریه دل‌بستگی. *مجله روانشناسی معاصر*، ۲(۱)، ۴۱-۴۸.
- ۵- بیگدلی، م.، احدی، ر. (۱۳۹۲). بررسی رابطه سبک‌های فرزند پروری ادراک شده و ویژگی‌های شخصیتی معنادان و کارآفرینان شهر تهران ۱. *علوم رفتاری (ابهرا)*، ۱۸(۵)، ۷۵-۹۴.
- ۶- جاویدی، ن.، سلیمانی، ع. ا.، احمدی، خ. ب.، و صمدزاده، م. (۱۳۹۲). اثربخشی زوج‌درمانی هیجان مدار EFT بر بهبود الگوهای ارتباطی زوجین. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۱(۵)، ۲۴-۲۹.
- ۷- حسنی مقدم، ص.، گنجی، ژ.، اعرابی، م.، و خانی، ص. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مرتبط با الگوهای ارتباطی زوجین ایرانی: مطالعه مروری مفهومی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، ۲۹(۱۷۷)، ۲۲۲-۲۳۹.
- ۸- خدابخشی، م. ر.، و منصوری، پ. (۱۳۹۱). بررسی رابطه عفو با همدلی در دانشجویان پزشکی و پرستاری. *افتق دانش*، ۱۸(۲)، ۴۵-۵۴.
- ۹- سیف بهاری، ع. (۱۳۸۰). بررسی تأثیر زوج‌درمانی گروهی مبتنی بر بخشش بر رضایت زناشویی. *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*، ۸، ۴۹-۷۲.
- ۱۰- صمدزاده، شعیری، جاویدی، نصیرالدین. (۲۰۱۳). پرسشنامه الگوهای ارتباطی: اعتبار و روایی. مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۳(۱)، ۱۲۴-۱۵۰.
- ۱۱- عشقی، م. (۱۳۹۶). بررسی رابطه میان الگوهای ارتباطی زوجین، سبک‌های دل‌بستگی و طرح‌واره‌های اولیه با تعهد و انسجام خانواده در بین دانشجویان متأهل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه محقق اردبیلی.
- 12-Behrens, R., Stoto, M. A., & Rosemont, C. (1990). Healthy people 2000: Citizens chart the course.
- 13-Besharat, M. A. (2011). Development and validation of Adult Attachment Inventory. *Procedia - Social & Behavioral Sciences*, 30, 475-479.
- 14-Eraslan Capan, B. (2018). Secure attachment and forgiveness: The mediating role of psychological resilience.
- 15-Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.
- 16-Khoshkam s, Ahmadi A & Abedi M.R.(2008). The effect of communication Training on couples relationship in Isfahan. *Counseling research and development*; 6(24): 123-136.
- 17-Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- 18-Hirschberger, G., Florian, V., & Mikulincer, M. (2003). Strivings for romantic intimacy following partner complaint or partner criticism: A terror management perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20(5), 675-687.
- 19-Sessa, I., D'Errico, F., Poggi, I., & Leone, G. (2020). Attachment styles and communication of displeasing truths. *Frontiers in Psychology*, 11, 1065.
- 20-McCullough, M. E., & Witvliet, C. V. (2002). The psychology of forgiveness. *Handbook of positive psychology*, 2, 446-455.
- 21-Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal relationships*, 12(2), 149-168.
- 22-Nagra, G. S., Lin, A., & Upthegrove, R. (2016). What bridges the gap between self-harm and suicidality? The role of forgiveness, resilience and attachment. *Psychiatry Research*, 241, 78-82.

- 23-Sheldon, P., Gilchrist-Petty, E., & Lessley, J. A. (2014). You did what? The relationship between forgiveness tendency, communication of forgiveness, and relationship satisfaction in married and dating couples. *Communication Reports*, 27(2), 78-90.
- 24-Worthington, E. L. (2004). *Five steps to forgiveness*. New York: Crown Publishers.
- 18- Yárnoz-Yaben, S. (2017). Grief due to divorce: Relationship with attachment style and effects on subjective well-being and co-parenting/El duelo ante el divorcio: Relación con el estilo de apego y efectos en el bienestar subjetivo y el ejercicio de la co-parentalidad. *Estudios de Psicología*, 38(3), 667-688.

The Mediating Role of Couples Communication Styles in the Relationship Between Safe and Insecure Attachment Styles and Forgiveness in the Family in Married Women

Reza Chalmeh¹, Fatemeh Abdolahi², Sanaz Bagheri³

1. PhD educational psychology, Shiraz university, Shiraz, Iran. (Corresponding Author)

rezachalmeh@gmail.com

2. M.A in General Psychology, Fatemiyeh Shiraz Institute of Higher Education, Shiraz, Iran.

fatemehabdolahi231372@gmail.com

3. M.A Student in General Psychology, Fatemiyeh Shiraz Institute of Higher Education, Shiraz, Iran.

sanazb6631@gmail.com

Abstract

This study was aimed to investigate the mediating role of couples' communication styles in the relationship between safe and insecure attachment styles and family forgiveness in married women. This study was a descriptive correlational study based on path analysis. The statistical population included all married women in Shiraz. The sample of this statistical population was selected by the available sampling method, 202 people. Research instruments included attachment style questionnaires (Bartolomio and Horotiz, 1991), couples' communication styles (Mabler Nanali and Ekman, 2006), and family forgiveness (Pollard et al., 1998). Findings from this study indicate that attachment styles were a direct and significant predictor of forgiveness in the family. Also, couples' communication styles were able to predict forgiveness in the family. In addition, attachment styles were also significant predictors of couples' communication styles. Finally, the results showed that couples' communication styles could play a mediating role in the relationship between attachment and forgiveness styles in family. The results show that safe and insecure attachment styles and communication styles between couples are among the variables affecting forgiveness in the family and need to be considered by experts and specialists in the field of family.

Keywords: Couples communication styles, attachment styles, safe, insecure, family forgiveness, married women

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)